

ผลการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย

The Effects of Gardening Activities Provision on Flexibility Thinking Skills of Young Children

กนกพร บาลนคร *

Kanokphon Bannakorn

ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร **

Piyanan Hirunchalothorn

สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Early Childhood Education Faculty of Education Kasetsart University

Email: susannie.0605@gmail.com

Received: October 29, 2022

Revised: November 14, 2022

Accepted: November 15, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการคิดยืดหยุ่นก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทำสวนของเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคือ เด็กปฐมวัยชายและหญิงอายุระหว่าง ๕-๖ ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ โรงเรียนบ้านวังยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๓ จำนวน ๑๐ คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ๑ ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย (๑) แผนการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นจำนวน ๒๔ แผน (๒) แบบสังเกตทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยแบ่งตามพฤติกรรมบ่งชี้ ๕ ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่น เด็กมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง จากการสังเกตพฤติกรรม พบว่าเด็กมีทักษะการคิดยืดหยุ่นเพิ่มขึ้นในทุกด้าน เมื่อเด็กได้รับการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่น เด็กมีการปรับเปลี่ยนการกระทำได้เหมาะสมกับความต้องการ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้เหมาะสมตามสถานการณ์เพื่อให้

* นางสาวกนกพร บาลนคร Miss Kanokphon Bannakorn, ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Master of Education (Early Childhood Education), Department of Education Kasetsart University.

** ผศ.ดร.ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร Asst Prof Piyanan Hirunchalothorn, Ed.D. อาจารย์ที่ปรึกษาสาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Advisor of Education (Early Childhood Education), Department of Education Kasetsart University.

บรรลุเป้าหมาย แก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้เหมาะสมเมื่อบริบทเปลี่ยนแปลงไป ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาเพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมายจากการลงมือทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : กิจกรรมทำสวน; ทักษะ; การคิดยืดหยุ่น; เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this study were to compare cognitive thinking skills scores before and after gardening activities of young children. The samples were 10 young children. All boys and girls aged 5 to 6 years old who were studying in kindergarten 3 in the 2nd Semester, 2021. Banwangyao School under the Suphanburi primary educational service area office 3 by purposive sampling 1 classroom. The research instruments consisted of (1) Lesson plans of gardening activities provision on flexibility thinking skills 24 plans. (2) Flexibility thinking skills observation form of young children behavior indicative in 5 sides. The data was analyzed by mean, standard deviation and Content Analysis. The results were shown as follows: (1) Young children learning by gardening activities on cognitive thinking skills had the mean score of the post-test than the pre-test. (2) Flexibility thinking skills observation form of young children side is high in all aspects. When young children were studying by gardening activity to develop cognitive thinking skills, they were able to adjust their behavior to their needs and were able to adjust their thinking according to the situation to achieve their goals. Young children learn to solve their problem in variety of solution, able to control their emotions and the context. Young children are involved in decision making and solve problem to achieve the goals of the activities by doing the activities well.

Keyword: Gardening Activities; Flexibility Thinking; Skills; Young Children

บทนำ

ทักษะการคิดยืดหยุ่น เป็นหนึ่งในทักษะการบริหารจัดการของสมองชั้นสูง (Executive Function) ที่ว่าด้วยการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิด หรือเปลี่ยนความสนใจไปตามความต้องการหรือเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น^๑ คนที่ไม่มีทักษะการคิดยืดหยุ่น มักมีปัญหาในเรื่องของการปรับตัว มีความอึดอัดทุกซอกทุกใจ เพราะติดอยู่กับความคิด ความรู้สึกแบบเดิม คิดว่าทุกอย่างมีทางออกแค่ทางเดียว การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ทำให้เด็กเรียนรู้ได้หลากหลายด้าน จะช่วยให้เด็กสามารถเลือกใช้ข้อมูล มีทางเลือกหลากหลายด้าน พิจารณาจากการมองหลายได้มุม^๒ รวมถึงการนำเอามุมมองของผู้อื่นมาพิจารณาและเปรียบเทียบสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตกับสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ปรับเปลี่ยนวิธีด้วยการนำเอาข้อมูลใหม่ ๆ มาใช้ ช่วยให้การพิจารณาสิ่งต่างๆ จากมุมมองที่ใหม่ขึ้น สามารถใช้วิธีใหม่ ๆ ได้โดยไม่ต้องใช้วิธีเดิมเสมอไป เด็กที่มีทักษะการคิดยืดหยุ่นดีมักจะเป็นคนที่ปรับตัวตามสภาพแวดล้อมได้เร็ว มองโลกทางบวก มีพลังบวกในตนเอง มองเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ใหม่ๆ เสมอ นอกจากนี้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นง่ายก็จะสามารถทำให้เด็กมีความสุขได้ง่าย

เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (โควิด -๑๙) ส่งผลกระทบต่อเด็กทำให้เด็กไม่ค่อยได้เจอพื้นที่สีเขียวเนื่องจากการออกไปข้างนอกเป็นเรื่องยากในยุคนี้ การพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ อันเนื่องมาจากสังคมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพซึ่งเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู การเป็นพลเมืองยุคใหม่ เด็กปฐมวัยต้องมีพัฒนาการที่ดีอย่างรอบด้านและสมดุล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการสอน วิธีการสร้างองค์ความรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการในการพัฒนาให้เด็กเกิดทักษะ ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของสมองชั้นสูง (Executive Function) หรือ EF ซึ่ง นักวิทยาศาสตร์ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการของสมองชั้นสูงว่าเป็นชุดของทักษะที่ต้องอาศัยฟังก์ชันของการทำงานของสมองสามส่วน คือ ความจำในการปฏิบัติงาน ความยืดหยุ่นทางความคิด และการควบคุมการยับยั้งตนเอง^๓ เด็กทุกคนไม่ได้เกิดมาพร้อมทั้งทักษะเหล่านี้ แต่เด็กเกิดมาพร้อมกับศักยภาพในการพัฒนาทักษะเหล่านี้ การพัฒนาทักษะการบริหารจัดการของสมองชั้นสูงเป็นการพัฒนาความเป็นตนเอง และความฉลาดทาง

^๑ Daniel, J, *Cognitive Flexibility in Young Children: Beyond Perseveration*, The University Of Sheffield, (2016), p. 211-215.

^๒ สถาบัน RLG (รักลูก เลิร์นนิ่ง กรุ๊ป), EFพัฒนาทักษะสมอง, *ทำไมเราต้องฝึกยืดหยุ่นความคิดมันสำคัญต่อชีวิตอย่างไร*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.rlg-ef.com/> [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

^๓ Center on the Developing Child Harvard University, *Executive Function & Self-Regulation*, [Online], Available : <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/executive-function/> [20 November 2021].

สังคม ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการคิด พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความคิดเชิงบวก สร้างสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี พัฒนาทักษะการเข้าสังคม รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันตนเองจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบตัว ดังนั้น EF จึงเปรียบเสมือนนั่งร้าน (scaffold) ที่เป็นตัวเชื่อมรอยต่อระหว่างทักษะที่มีอยู่ พัฒนาไปสู่ทักษะในศตวรรษ ที่ ๒๑ เพื่อให้พวกเขาสามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว^๕

จากสภาพปัญหาเรื่องการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย มีสาเหตุสำคัญคือเด็กขาดเรื่องการยั้งคิด ไตร่ตรองหาเหตุผล ขาดการแยกแยะในเรื่องที่ควรทำและไม่ควรทำ จนทำให้เด็กหลงเชื่อและคล้อยตาม สิ่งยั่วชวนใจได้ง่าย โดยไม่คิดทบทวนหาเหตุผลก่อนตัดสินใจ ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่เมื่อเผชิญกับปัญหา มักแก้ปัญหาด้วยวิธีการเดิมหรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งเด็กยังไม่สามารถควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเองได้ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าเด็กยังมีทักษะการคิดยืดหยุ่นน้อย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเอง รู้จักยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักวางแผนในการทำงาน^๕ การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเพื่อให้ผลงานหรือกิจกรรมดำเนินไปจนสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน และส่งเสริมให้เด็กกล้าเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะการคิดยืดหยุ่นสามารถจัดได้หลากหลายกิจกรรม กิจกรรมทำสวนเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่สามารถจัดเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นได้ ดังนั้น การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัยของเด็กควรมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติให้เด็กได้มีส่วนร่วมและใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว^๖ การที่เด็กได้เรียนในเรื่องที่ตนสนใจ เด็กจะเกิดความสนุกสนาน เมื่อต้องร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่นเด็กก็สามารถยอมรับฟังและแสดงความคิดเห็น เกิดความสนิทสนม รู้จักการปรับตัวกับเพื่อนใหม่และสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวของตนเอง เริ่มจากเรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว รู้จักคุณค่าของสิ่งของ ตลอดจนการเรียนรู้ถึงธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ กิจกรรมทำสวนเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ฝึกการทำงานหรือ

^๕ เกติษฐ์ จันทร์ขจร, การบริหารจัดการของสมองขั้นสูง : แนวคิดและแนวทางประยุกต์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/12168/10144> [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

^๕ อรุณี หรดาล, สอนอย่างไรให้เด็กคิดเป็น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Admin/Downloads/tabianvru,%20%7BuserGroup%7D,+10_2_15%20.pdf [๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๔).

กิจกรรมร่วมกับเพื่อน^๗ ฝึกการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นการฝึกการยอมรับ ในความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักนำความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของ ตนเองได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีผลต่อทักษะการคิด ยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย โดยสอนผ่านกิจกรรมทำสวน ประกอบด้วย การสำรวจแหล่งเรียนรู้ การออกแบบ พื้นที่สำหรับการเพาะปลูก การปรับเตรียมพื้นที่ การเลือกวัสดุอุปกรณ์และพืชสำหรับเพาะปลูกและ ขั้นตอนวิธีการปลูกการดูแล ตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวนำมาประกอบอาหาร เนื่องจากกิจกรรมทำสวน เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเด็กได้ใช้ความคิดและได้เผชิญหน้ากับสถานการณ์นั้น ๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม เกิดการยืดหยุ่นจากความคิดของตนเองอย่างอิสระ ซึ่งผลการศึกษา ในครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยหรือสามารถ นำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นๆเพื่อพัฒนาทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ซึ่งถือเป็นอีกทักษะชีวิตที่สำคัญต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้กับเด็กในสังคมปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทำสวน

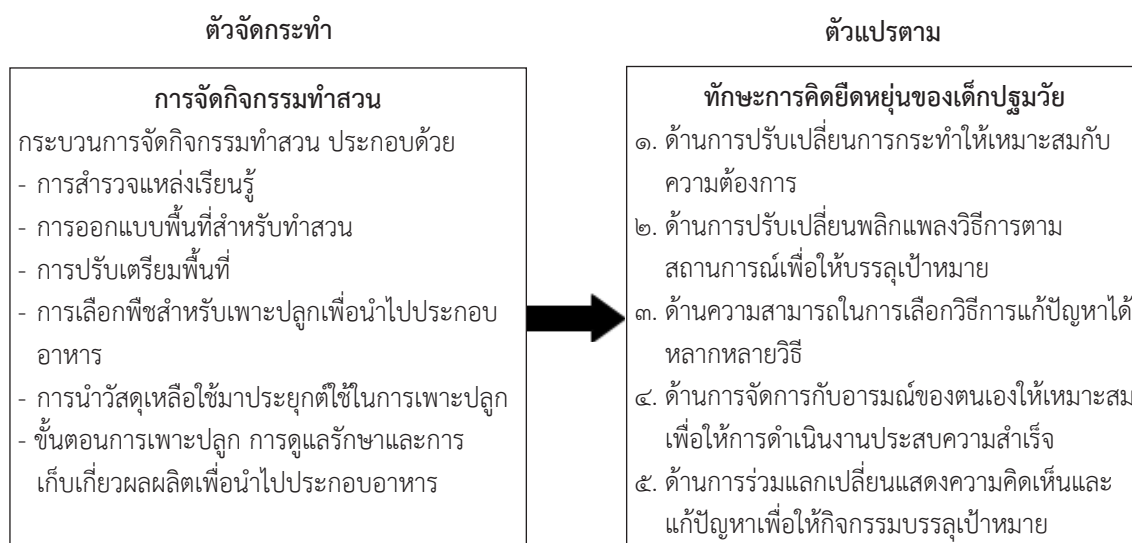
สมมติฐานการวิจัย

๑. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยมีคะแนน เฉลี่ยของทักษะการคิดยืดหยุ่นสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม

๒. การจัดกิจกรรมทำสวนสามารถส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยได้ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการปรับเปลี่ยนการกระทำให้เหมาะสมกับความต้องการ ด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการ ตามสถานการณ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และด้าน การร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาเพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย

^๗ Early Years Resources, **Gardening with Children**, [Online], Available : Gardening With Children | EYR (earlyyearsresources.co.uk), [24 November 2021].

กรอบแนวความคิด

การทบทวนวรรณกรรม

ทักษะการคิดยืดหยุ่น คือทักษะที่ช่วยให้สามารถสลับไปมาระหว่างแนวคิดต่าง ๆ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีที่สุด คนที่มีทักษะการคิดยืดหยุ่นจะรู้ว่าสิ่งที่ตนเองทำอยู่ไม่ได้นำไปสู่ความสำเร็จเสมอไป และรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ทำให้เด็กเรียนรู้ได้หลากหลายด้านผู้วิจัยจึงขอเสนอกรอบการเรียนรู้ในเรื่องทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล อธิบายเกี่ยวกับทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยว่าเป็น กระบวนการทางความคิดของสมองส่วนหน้า ที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก ซึ่งจะช่วยให้สามารถตั้งเป้าหมายในชีวิต รู้จักวางแผน มีความมุ่งมั่น จดจำสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ รู้จักยังคิดไตร่ตรอง ควบคุมอารมณ์ได้ยืดหยุ่นความคิดเป็น รู้จักจัดลำดับความสำคัญ รวมทั้งรู้จักริเริ่มลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งทักษะที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องใช้และมีผลต่อความสำเร็จในชีวิต^๑

สุภาวดี หาญเมธี กล่าวถึง การส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นในเด็กปฐมวัย ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีแนวการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ซึ่งส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ตามพัฒนาการของวัย

^๑ นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร (EF) ในเด็กปฐมวัย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thaichildhealth.com/wp-content/uploads/2017/08/การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร-EF-ในเด็กปฐมวัย-รศ.-ดร.-นวลจันทร์-จุฑาภักดีกุล-1.pdf> [๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

มีการเคลื่อนไหว ค้นคว้า ได้ลงมือทำกิจกรรมที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการคิดยืดหยุ่นในเด็กปฐมวัย การที่เด็กจะได้รับการส่งเสริมพัฒนาการคิดยืดหยุ่นนั้น ต้องมีการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการใส่ใจสุขภาพสมอง พักผ่อนเพียงพอ รับประทานอาหารที่ดี ออกกำลังกายสม่ำเสมอ สัมผัสกับธรรมชาติกลางแจ้ง ฝึกการควบคุมตนเอง และแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กจะประสบความสำเร็จ ไปได้ดีทั้งการมีความรู้และเรียนรู้ทักษะชีวิตต่อไป^๙

Diamond อธิบายกรอบแนวคิดของทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยไว้ว่า เป็นความสามารถในการคิดนอกกรอบ คิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่แตกต่าง มีความยืดหยุ่นในการคว้าโอกาสเพื่อค้นพบสิ่งที่ต้องการโดยใช้แผนการอื่น ๆ ความสามารถในการสลับมุมมองความคิดระหว่างของตนเองและผู้อื่น และสามารถเปลี่ยนความคิดหรือการกระทำเดิมของตนเมื่อได้รับข้อมูลใหม่^{๑๐}

Brain and life center ได้อธิบายถึงทักษะการคิดยืดหยุ่นไว้ว่าเป็นทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา (Intelligent) การใช้เหตุผล (Reasoning) และความสามารถในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ทักษะการคิดยืดหยุ่นจะช่วยให้รับฟังความคิดเห็นและเข้าใจทัศนคติของผู้อื่น จึงเป็นอีกทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม^{๑๑} จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นให้กับเด็กปฐมวัยและการให้ความสำคัญในเรื่องของการส่งเสริมพฤติกรรมคิดยืดหยุ่น เมื่อวิเคราะห์จากการศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่าเกิดพฤติกรรมบ่งชี้ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะการคิดยืดหยุ่น ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการปรับเปลี่ยนการกระทำให้เหมาะสมกับความต้องการ
๒. ด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการตามสถานการณ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
๓. ด้านความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี
๔. ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ
๕. ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาเพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย

^๙ สุภาวดี หาญเมธี, ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ : Executive Function, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.rlg-ef.com/ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่/> [๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

^{๑๐} Diamond, A. *Executive Functions*, (Vancouver: University of British Columbia and BC Children's Hospital, 2013), p.149.

^{๑๑} Brain and life center, ทักษะด้านการยืดหยุ่นความคิด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.brainandlifecenter.com/shifting-reasoning/> [๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทำสวนซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมทักษะการคิดยืดหยุ่นออกมาได้ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นจริง จะทำให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการปรับตัวและเลือกวิธีการแก้ปัญหาขณะที่กำลังทำกิจกรรม

วิธีการดำเนินการ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง จำนวน ๑๐ คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ ๓ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ โรงเรียนบ้านวังยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๓

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

๑) แผนการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ผู้ศึกษาได้นำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ประกอบกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย สามารถออกแบบได้ตามกระบวนการของการทำสวน ดังนี้ การสำรวจแหล่งเรียนรู้ การออกแบบพื้นที่สำหรับทำสวน การปรับเตรียมพื้นที่ การเลือกพืชสำหรับเพาะปลูกเพื่อนำไปประกอบอาหาร การนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูก ขั้นตอนการเพาะปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อนำไปประกอบอาหาร ซึ่งผ่านการตรวจสอบหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง ๐.๖๗ ถึง ๑.๐๐ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ และพัฒนาเป็นแผนการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยได้ ๘ กิจกรรม ได้แก่ หนูน้องนักสำรวจ เจ้าหนูนักออกแบบ ปลูกผักในกระบะ สวนพืชซ้ำ สวนรียูส (Reuse) ปลูกผักไร้ดิน ปลูกผักสวนครัวจากเศษผักและประโยชน์จากสวน ซึ่งจะจัดกิจกรรมในวันจันทร์ วันอังคารและวันพุธ วันละ ๔๐ นาที

๒) แบบสังเกตทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย เป็นแบบสังเกตแบบมาตราส่วนประเมินค่า ๓ ระดับ ใช้ศึกษาพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่น จำแนกได้ ๕ ด้าน และการประยุกต์ใช้โดยการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง ๐.๖๗ ถึง ๑.๐๐ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

รวบรวมข้อมูลโดยการทดลองใช้การจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย โดยการดำเนินกิจกรรมกรรมตามตารางกิจกรรม ๘ สัปดาห์ ให้กับกลุ่มเป้าหมาย บันทึกผลโดยการใช้แบบสังเกตทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- ๑) ค่าเฉลี่ย (μ)
- ๒) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ศึกษาพฤติกรรมทักษะการคิดยืดหยุ่นจากคะแนนที่ได้จากแบบสังเกตทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทำสวน โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- ๓) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทำสวนไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเรียบเรียงเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

๑. ผลการจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย

๑) ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทำสวน

ตารางที่ ๑ แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทำสวน ในภาพรวม

(N = ๑๐)

ผลคะแนน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)
ก่อนการจัดกิจกรรม	๑๓.๗๐	๓.๐๖
หลังการจัดกิจกรรม	๒๙.๓๐	๐.๘๒

จากตารางที่ ๑ พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมทำสวนเท่ากับ ๑๓.๗๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ ๓.๐๖ และคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยหลังจากการจัดกิจกรรมทำสวนเท่ากับ ๒๙.๓๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ ๐.๘๒ เมื่อนำค่าเฉลี่ยของการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองมาเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

ตารางที่ ๒ แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทำสวนโดยแยกเป็นรายด้าน

(N = ๑๐)

ทักษะการคิดยืดหยุ่น	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ผลต่างของคะแนน
	μ	σ	μ	σ	
๑. ด้านการปรับเปลี่ยนการกระทำให้เหมาะสมกับความต้องการ	๒.๙๐	๑.๐๐	๖.๐๐	๐.๐๐	๓.๑๐
๒. ด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการตามสถานการณ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย	๒.๗๐	๐.๙๕	๕.๙๐	๐.๓๒	๓.๒๐
๓. ด้านความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี	๒.๓๐	๐.๗๔	๕.๖๐	๐.๘๐	๓.๓๐
๔. ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ	๓.๐๐	๑.๐๕	๖.๐๐	๐.๐๐	๓.๐๐
๕. ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาเพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย	๒.๘๐	๑.๐๓	๕.๘๐	๐.๔๒	๓.๐๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย โดยแยกตามรายด้าน เมื่อนำค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยโดยแยกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังการทดลอง มาเปรียบเทียบกับพบว่ามีความแตกต่างกันโดยค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองมีค่าคะแนนที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง โดยด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลายวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์

๒) ผลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย

ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลจากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ขณะทำกิจกรรมทำสวน ผู้วิจัยขอเสนอโดยแบ่งตามพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ ดังนี้

๑. ด้านการปรับเปลี่ยนการกระทำให้เหมาะสมกับความต้องการ เด็กสามารถปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำได้ตามความต้องการเพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย เมื่อเด็กพบปัญหาในการทำกิจกรรมเด็กสามารถปรับเปลี่ยนความคิดจากเดิมให้สามารถยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ที่พบได้จากการใช้ความคิดและการวางแผนของตนเองในช่วงสัปดาห์แรก การทำกิจกรรมทำสวน จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง เด็กยังไม่สามารถทำกิจกรรมให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เนื่องจากสถานการณ์ที่เด็กพบเจอในการทำกิจกรรมทำสวนเป็นสิ่งใหม่ที่เด็กยังไม่เคยลงมือปฏิบัติ แต่หลังจากที่ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมทำสวนต่อเนื่องหลายสัปดาห์ เด็กเริ่มมีความรู้มากขึ้นจากการที่ได้เรียนรู้มาจากกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เด็กมีการปรับเปลี่ยนการกระทำให้เหมาะสมหรือเปลี่ยนความคิดเมื่อเจอสถานการณ์ที่ต้องเผชิญได้เหมาะสม เช่น เด็กรู้ว่าถ้าหากอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการทำกิจกรรมนั้นไม่มีหรือหายไป เด็กจะใช้อุปกรณ์อย่างอื่นมาทดแทนได้

โดยให้ครูเป็นผู้ช่วย เด็กก็จะได้คำตอบนั้นมา รวมทั้งการนำความรู้เดิมที่ได้เรียนรู้มา นำมาใช้กับกิจกรรมใหม่ ๆ หรือกิจกรรมที่ตนเผชิญอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการตามสถานการณ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เด็ก ๆ มีความเข้าใจและแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับทักษะการคิดยืดหยุ่นมากขึ้น ด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมากขึ้น เด็กมีความเด่นชัดมากขึ้นในด้านนี้ จากการสังเกตขณะที่เด็กทำกิจกรรม เด็กเริ่มเข้าใจและเรียนรู้เรื่องของการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการมากขึ้น ขณะที่เด็กทำน้ำหก เด็กไม่มาฟ้องครู แต่เด็กรู้จักเดินไปหยิบผ้ามาเช็ดและนำผ้าซักตากไว้เหมือนเดิม รวมถึงการเดินไปหยิบของเพื่อทำกิจกรรมศิลปะ แต่อุปกรณ์ที่เด็กต้องการใช้ไม่มีแล้ว เด็กก็หยิบอย่างอื่นมาใช้แทน ไม่ร้องให้ฟ้องครูเหมือนสัปดาห์ที่ ๑-๒ อีกพฤติกรรมที่สังเกตได้ว่า เด็กมีทักษะการคิดยืดหยุ่นด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มขึ้นที่นอกเหนือจากบทเรียนหรือกิจกรรมที่จัด นอกห้อง เด็กยังแสดงออกมาให้เห็นจากการใช้ชีวิตประจำวันของเด็กเอง เช่น ขณะที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ที่ครูเตรียมไว้มีจำนวนจำกัด เด็กสามารถใช้วัสดุอย่างอื่นมาทดแทนได้จากพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้สังเกตเห็นได้ชัดเจน หลังจากจัดการเรียนรู้กิจกรรมทำสวน ส่งผลให้เด็กเกิดพฤติกรรมด้านการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงวิธีการให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น และพฤติกรรมนั้นส่งผลให้เด็กเกิดการพลิกแพลงวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในเรื่องอื่น ๆ ได้นอกเหนือจากสิ่งที่เรียนในห้องเรียน

๓. ด้านความสามารถในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธีเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสถานการณ์หรือเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ เด็กสามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างคล่องแคล่วไม่ทำให้กิจกรรมนั้นสะดุด การเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลายวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ สัปดาห์ ๗-๘ เด็กมีความคิดที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การทำกิจกรรมประดิษฐ์กระถางจากเศษวัสดุเหลือใช้ โดยมีอุปกรณ์ที่หลากหลาย เด็กสามารถทำผลงานได้สำเร็จแม้ว่า อุปกรณ์ที่เด็กวางแผนไว้ครั้งแรกจะหมดไป แต่เด็กก็สามารถนำวัสดุอื่นมาทดแทน ทำให้ผลงานของเด็กมีความหลากหลายและเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้านที่เด็กแสดงออกถึงการเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้หลายวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ คือ เมื่อครูกำหนดให้เด็กสร้างบ้านจากนิทานเรื่องลูกหมู ๓ ตัว แต่เมื่อมาถึงสถานการณ์จริง ไม่สามารถหาอุปกรณ์ตามที่เด็กคิดวางแผนไว้ได้ เด็กสามารถหาอุปกรณ์อื่นมาทดแทนได้โดยไม่เกิดปัญหา เช่น *“ครูคะ อันนี้คือหลังคาบ้าน แต่ว่าไม้ไอติมมันหมดหนูเลยเอากิ่งไม้มาแทน และหนูก็จะติดไปไม้บนนี้ด้วย”*

๔. ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเองให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ สังเกตได้จากการทำกิจกรรมกลุ่ม เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อใหม่ได้โดยไม่ยึดติดเพื่อนกลุ่มเดิมสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนกลุ่มใหม่ได้อย่างมีเป้าหมายร่วมกัน เด็กสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้ดีขึ้น

สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองให้ทำกิจกรรมต่อเนื่องได้แม้โดนสิ่งต่างๆรบกวน จากการจัดกิจกรรมต่อเนื่องหลายสัปดาห์พบว่าเด็กมีความเด่นชัดในด้านนี้ จากการสังเกตขณะที่เด็กทำกิจกรรม เด็กเริ่มเข้าใจในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ขณะทำกิจกรรมนอกห้องเรียน เด็กต้องเจอกับสภาพอากาศที่ร้อน เด็กไม่แสดงอาการอแง แต่จะรีบทำกิจกรรมให้สำเร็จแทนเพื่อที่จะได้กลับเข้าห้องอย่างรวดเร็ว เด็กมีความมุ่งมั่นและจดจ่อกับงานจนสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

๕. ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาเพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย เด็กมีการวางแผนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้นสังเกตได้จากการทำกิจกรรม เช่น ขณะที่ทำกิจกรรมประดิษฐ์บ้านจากเศษวัสดุเด็กแต่ละคนต้องร่วมกันวางแผนในการทำงานภายในกลุ่ม โดยการออกแบบและวาดภาพโครงสร้างมาก่อน และคิดว่าจะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้างมาประดิษฐ์ จึงจะได้ชิ้นงานออกมาให้เหมือนแบบที่ได้ออกแบบไว้ อุปกรณ์ที่ครูเตรียมให้จะมีจำนวนจำกัดและหลากหลายสังเกตได้จากการทำกิจกรรมประดิษฐ์จากเศษวัสดุ เด็กวางแผนจากการวาดโครงสร้างและหาอุปกรณ์ที่ตนต้องใช้โดยอุปกรณ์มีจำนวนจำกัด เด็กต้องหยิบอุปกรณ์เฉพาะที่ใช้เท่านั้น ไม่หยิบไปเก็บไว้คนเดียว การทำงานกลุ่มของเด็กในช่วงสัปดาห์หลังมีแนวโน้มดีขึ้น จากการสังเกตผลงาน และระยะเวลาในการทำงานที่จำกัด เด็กสามารถทำงานกลุ่ม ในระยะเวลาที่รวดเร็วมากขึ้นจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด เด็กมีความมุ่งมั่นและจดจ่อกับงานจนสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ เด็กทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอย่างมีแบบแผนและสามารถจัดการกับปัญหาขณะทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มได้อย่างดี

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

การจัดกิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นจากการวิจัยพบว่าก่อนการจัดกิจกรรมทำสวนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นเท่ากับ ๑๓.๗๐ และมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นที่สูงขึ้นหลังจากการทำกิจกรรมเท่ากับ ๒๙.๓๐ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมทำสวน ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดยืดหยุ่นที่สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมทำสวนอย่างต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับธรรมชาติ เด็กมีโอกาสปีนต้นไม้ เล่นกับหิน ดิน ทราย และน้ำ ได้สัมผัสพื้นผิวต่าง ๆ ซึ่งพบว่าปัญหาอ่านเขียนหนังสือไม่ได้นั้นมีน้อยมาก เพราะการเคลื่อนไหว ดนตรีและการพูดคุยเกี่ยวกับผู้ใหญ่เป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนให้กับเด็กเป็นอย่างดี กิจกรรมทำสวนเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา รู้จักจัดระบบความรู้ที่ได้รับมา นำประสบการณ์และความรู้เดิมเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความรู้ใหม่จนสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กได้ นอกจากนี้เด็กจะได้รับความรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนแล้ว เด็กยังได้นำความรู้และประสบการณ์ของตนเองมาพัฒนางานให้

มีความก้าวหน้าและหลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดประสบการณ์นิยมของ Dewey ที่เน้นการเรียนการสอนให้เด็กมีเสรีภาพในการแสดงออก ให้เด็กเป็นศูนย์กลางในกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ ควรจะเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจโดยธรรมชาติของเด็กมากกว่าเนื้อหาที่กำหนดโดยผู้ใหญ่หรือครู Dewey เน้นเรื่องการเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กสามารถเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นควรเป็นประสบการณ์ตรงเพื่อเป็นรากฐานที่สร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทดลอง และค้นพบด้วยตนเอง เพราะความรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบนั้นจะเป็นความรู้ที่จดจำไปได้นาน^{๑๒} เด็กจะสามารถนำความรู้มาพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ได้ และเมื่อได้รับการฝึกฝน อาจส่งผลให้เด็กเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นจนนำไปสู่การวิเคราะห์ ประเมินค่า และนำไปสู่การสร้างสรรคผลงานที่มีความหลากหลายแปลกใหม่มากขึ้น ดังนั้น การที่เด็กได้ทบทวนความรู้ จัดระบบความรู้ นำประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ ๆ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดทบทวนหาเหตุผล รู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องสิ่งที่ไม่ถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานได้อย่างหลากหลาย กิจกรรมทำสวนเป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและสอดแทรกให้เด็กรู้จักความพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้และคุณธรรม รู้จักรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักคุณค่าของสิ่งของ ประหยัด นำของเหลือใช้รอบ ๆ ตัวมาปรับเปลี่ยนและเพิ่มมูลค่าของสิ่งของได้ รู้จักมีเหตุผล ระมัดระวังตนเองทั้งทางวาจาและการกระทำ เข้าใจและแยกแยะสิ่งที่ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ ด้วยเหตุผล สามารถแก้ปัญหาพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมวัย

กิจกรรมทำสวนที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและคอยแนะนำ การดำเนินกิจกรรมจะดำเนินไปพร้อมกับการถามคำถาม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดตาม เกิดความสงสัย และอยากหาคำตอบ ซึ่งบทบาทของครูผู้สอนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรม ครูจะเป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือ ถามคำถามเพื่อให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็น รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมและ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ Piaget ที่กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิด จะเริ่มพัฒนาจากการมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัว โดยอาศัยกระบวนการทำงาน มีการปรับตัวให้ใหม่เหมาะสม เชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่^{๑๓} และสอดคล้องกับ Vygotsky คือ Zone of proximal development ซึ่งมีขอบเขตในการเรียนรู้ของเด็กอยู่ ๒ สิ่ง คือ ขอบเขตที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้เองโดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือ อีกขอบเขตคือเด็กที่จะเรียนรู้ได้ ต้องมี

^{๑๒} สุภักดิ์ แผงเพ็ชร, “ผลการจัดกิจกรรมการเพาะปลูกพืชประกอบการบินที่มีต่อพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย”, ปรญญานพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑).

^{๑๓} ชัยวัฒน์ สุทธิ, หลักสูตรและสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://old-book.ru.ac.th/e-book/s/SE742/chapter3.pdf>. [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

ผู้ใหญ่ หรือผู้ดูแลคอยช่วยเหลือหรือแนะนำ เพราะเด็กมีความต้องการและความสามารถที่ต่างกัน^{๑๔} ครุจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กประสบผลสำเร็จในกิจกรรมตามที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้ นอกจากนี้การที่เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น หลังการจัดกิจกรรมทำสวนเป็นผลมาจาก เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองตั้งแต่การสืบค้นข้อมูล การหาคำตอบของปัญหาจากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ สู่การวางแผนการทำงาน การลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนสำเร็จตามเป้าหมาย รวมถึงการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ขณะทำกิจกรรม รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง ใช้คำพูดเพื่อสื่อสารให้เพื่อน เข้าใจ และได้เรียนรู้จากสื่อจริง จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนของตนเอง สืบค้นหาข้อมูลจากแหล่ง เรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เห็นคุณค่าของสิ่งของ รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานและการพัฒนาให้มีความ หลากหลายมากขึ้นสอดคล้องกับ Diamond ได้กล่าวว่า เด็กที่มีความคิดยืดหยุ่น สามารถปรับพฤติกรรม และความคิดเพื่อให้สำเร็จ ช่วยให้เด็กยับยั้ง ควบคุมอารมณ์ของตนเอง ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่าง เหมาะสม คำนึงถึงผลของการกระทำ รู้จักคิดและเลือกวิธีในการทำงาน ไม่ทำผิดซ้ำ ๆ ในเรื่องเดิม รู้จัก ทบทวนตนเองทั้งเรื่องของความคิดและพฤติกรรม รู้จักนำความผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ช่วยให้ เด็กไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รู้จักแก้ปัญหา และหาทางออกของตนเองได้ เมื่อเด็กได้รับการพัฒนาทักษะ การคิดยืดหยุ่นจะช่วยสร้างพฤติกรรมเชิงบวกและสามารถตัดสินใจในทางที่ดีทั้งเรื่องของตนเองและ ครอบครัวได้

จากผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยพบว่า เด็กปฐมวัย มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นที่ดีขึ้นทุกด้าน เนื่องจากกิจกรรมทำสวนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็ก ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ในการทำกิจกรรมเด็กจะได้เผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อเกิดการคิด ปรับเปลี่ยนวิธีการคิดและการกระทำของตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว เด็กสามารถคิดยืดหยุ่นได้หลากหลาย มีความคิดที่แปลกใหม่ ไม่ยึดติดกับความคิดแบบเดิม เมื่อเจอปัญหาในขณะที่ทำกิจกรรมเด็กสามารถ ปรับเปลี่ยนการกระทำให้เหมาะสมตามความต้องการ ร่วมแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น เลือกวิธีการ แก้ไขปัญหาได้หลากหลายวิธี การทำกิจกรรมครุควรยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาเพื่อให้เด็กได้มีช่วงเวลา ในการแลกเปลี่ยนวางแผนและเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม การจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ควรมีความ หลากหลายเพื่อกระตุ้นเด็กให้เกิดทักษะการคิดยืดหยุ่นและสามารถนำวัสดุอุปกรณ์อย่างอื่นมาใช้ทดแทน สิ่งทั้งหมดไป

^{๑๔} วัฒนา มัคคสมัน, “การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙)

ข้อเสนอแนะ

๑. การส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมทำสวน ครูควรมีความยืดหยุ่นในเรื่องของระยะเวลาในการทำกิจกรรม เนื่องจากการทำกิจกรรมทำสวนเป็นกิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน ต้องใช้สมาธิและความละเอียดในการทำกิจกรรม ไม่ควรเร่งรัดในการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดความผ่อนคลายและสนุกในการทำกิจกรรมให้สำเร็จ

๒. ในการจัดกิจกรรมทำสวนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยครูควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้มีความหลากหลายทั้งสีวัสดุหรือสื่อธรรมชาติ โดยอาจให้เด็กนำวัสดุอุปกรณ์จากที่บ้านมาใช้ในการทำกิจกรรมเพื่อเพิ่มความสนุกสนานและหลากหลายได้มากขึ้น

๓. ในการจัดกิจกรรมทำสวน การเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ สามารถปลูกได้หลายวิธี เช่น ปลูกในแปลงเกษตร หรือปลูกในภาชนะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของพื้นที่ ครูควรคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมควรส่งเสริมให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ เพื่อเป็นการส่งเสริมการจัดการด้านอารมณ์ การคิดแก้ปัญหา และสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ร่วมกันรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๑. ควรศึกษากิจกรรมและค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรมทำสวนกับตัวแปรอื่น เช่น กิจกรรมทำสวนที่มีต่อหน้าที่พลเมือง กิจกรรมทำสวนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีต่อการตระหนักรู้ในตนเอง

๒. ควรศึกษาเกี่ยวกับทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัยกับตัวแปรหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ และแปลกใหม่ เช่น กิจกรรมวรรณกรรมเป็นฐานกับทักษะการคิดยืดหยุ่น หรือบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๖๐**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๖๔.

ดุขมณี อุภากร และ อรปรียา ญาณะชัย. “การเสริมสร้างพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยควรเลือกใช้หลักการใด การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน หรือ การคิดเชิงบริหาร”. **ปริญญาดุขมณีบัณฑิต**. สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

มานิตา ลีโทชวลิต และ อรรถนุพรรณ. “ปลูกและเติบโต: การทำงานสวนสำหรับเด็กปฐมวัย” ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๑.

วัฒนา มัคคสมัน. “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล”. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุภาวดี หาญเมธี, ธิดา พิทักษ์สินสุข และ ภาวนา อร่ามฤทธิ์. **คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Function สำหรับครูปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน), ๒๕๖๑.

สุภัค แผงเพชร. “ผลการจัดกิจกรรมการเพาะปลูกพืชประกอบการบันทึกที่มีต่อพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย”. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

Daniel, J. **Cognitive Flexibility in Young Children: Beyond Perseveration**. The University Of Sheffield, 2016.

Diamond, A. **Executive Functions**. Vancouver: Department of Psychiatry, University of British Columbia and BC Children’s Hospital, 2013.

เกดิษฐ์ จันทร์ขจร. **การบริหารจัดการของสมองชั้นสูง : แนวคิดและแนวทางประยุกต์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/12168/10144> [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

ชัยวัฒน์ สุทธิ. **หลักสูตรและสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://old-book.ru.ac.th/e-book/s/SE742/chapter3.pdf>. [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. **การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร (EF) ในเด็กปฐมวัย**. [ออนไลน์]. <http://www.thaichildhealth.com/wp-content/uploads/2017/08/การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร-EF-ในเด็กปฐมวัย-รศ.-ดร.-นวลจันทร์-จุฑาภักดีกุล-1.pdf>. [๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔].

อรุณี ทรดาล. **สอนอย่างไรให้เด็กคิดเป็น**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [file:///C:/Users/Admin/Downloads/tabianvru,+%7B\\$userGroup%7D,+10_2_15%20.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/tabianvru,+%7B$userGroup%7D,+10_2_15%20.pdf). [๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔].

Buttelmann, F. and J. Karbach. **Development and Plasticity of Cognitive Flexibility in Early and Middle Childhood**. [Online]. Available : <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2017.01040/full>. [25 November 2021].

Center on the Developing Child Harvard University. **Executive Function & Self-Regulation**. [Online]. Available : <https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/executive-function/>. [20 November 2021].

Early Years Resources. **Gardening with Children**. [Online]. Available : Gardening With Children | EYR (earlyyearsresources.co.uk). [24 November 2021].